

1. Obiekt

662/3

MASZYNOWNIA SZYBU "LECH"

2. Czas powstania

1890

3. Miejscowość

NOWA RUDA

11. Maszynownia od pld.-wsch., neg. 300/809/2 i 300/769/4; orientacja 1:100.000; sytuacja

4. Adres

KWK "Nowa Ruda"
Pole "Piast"

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wałbrzyskie

gmina Nowa Ruda

pow. Włodzki

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Neurode (przed 1945)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wałbrzyskie

powiat Nowa Ruda

8. Właściciel i jego adres

Kopalnia Węgla Kamiennego

"Nowa Ruda"

Nowa Ruda ul. Kłodzka 25 tel. 35-01

9. Użytkownik i jego adres

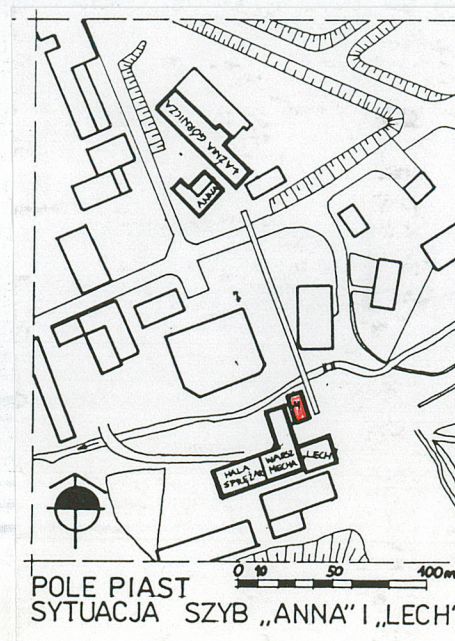
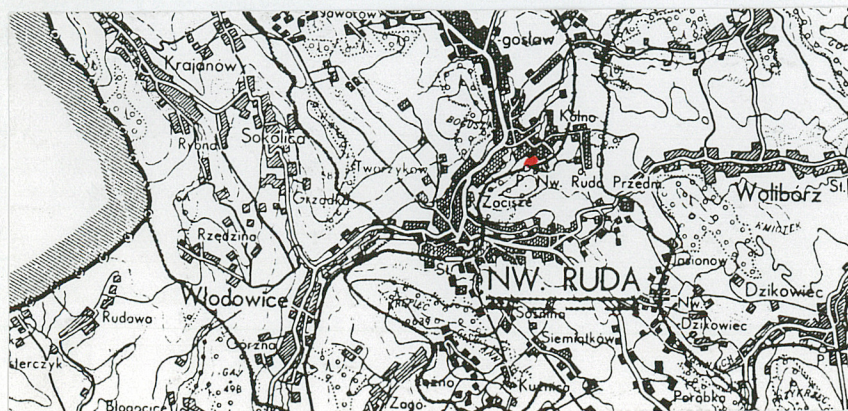
Kopalnia Węgla Kamiennego

"Nowa Ruda"

Nowa Ruda ul. Kłodzka 25 tel. 35-01

10. Rejestr zabytków

Nr A/4882 data 27.01.2011

POLE PIAST
SYTUACJA SZYB „ANNA” I „LECH”

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Budynek maszynowni zbudowano w 1890 r. Zastąpiła starszą z 1868 r., usytuowaną również na zrębie szybu "Lech". Powstanie maszynowni i znaczna rozbudowa infrastruktury powierzchni szybu (nowa kompresorownia, warsztaty mechaniczne zaś w końcu lat 90-tych XIX w. kotłownia) wiązała się z modernizacją i rozbudową szybu oraz zmianami jego programu - obok zjazdu i wydobywania zadania wentylacyjne dla Pola "Piast".

Maszynownię wyposażono w parową maszynę wydobywczą o mocy ok. 350 KM, bębnową, którą w latach 70-tych XX w. zastąpiono maszyną elektryczną z nośnikiem liny typu koła ciernego Koepe.

W. latach 1910-1942 rozbudowywano funkcje wentylacyjne szybu. Proces ten kontynuowano w latach powojennych. W 1975 r. rozbudowano wentylatory, budując dwa nowe, o wysokiej wydajności. Z tą chwilą szyb "Lech" stał się głównym szybem wentylacyjnym pola "Piast".

Budynek maszynowni jest reprezentatywny dla architektury przemysłowej - górniczej przełomu XIX/XX w. Bryła i elewacje operują formami właściwymi dla historyzmu, czerpiąc przy tym z wzorców ikonograficznych budownictwa doby "romanizmu".

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Budynek wsparty jest na wysokiej skarpie w wyniku czego jest dwukondygnacyjny od północy i jednokondygnacyjny od południa. Od południowego-wschodu w odległości ok. 12 m umiejscowione jest nadszybie szybu "Lech". Budynek maszynowni poprzez łącznik (jakim jest dobudówka) przechodzi w zwartą zabudowę z kompresorownią (obecnie z-d kamieniarski). Od wschodu po przeciwnej stronie dobudowana jest kładka - estakada ciągu pieszego łączącego szyb "Lech" z łaźnią górniczą, lamparnią i markownią, usytuowanymi przy szybie "Anna". U podnóża zbocza skarpy po północnej stronie maszynowni płynie uregulowany ciek wodny.

Materiał. Budynek posadowiony na fundamencie z kamienia łamanego (czerwony piaskowiec) i betonu, murowany z cegły pełnej, czerwonej, starannie wyspoinowanej, na zaprawie cementowo-wapiennej. Dach pokryty falistymi płytami eternitowymi (wtórnie - pierwotnie papa na deskowaniu), oparty na więźbie drewnianej (krokwie) wspartej (wtórnie) na wzdłużnych dźwigarach stalowych (dwuteowiki). Rynny z blachy stalowej, ocynkowanej. Wnętrze otynkowane i pomalowane na biało farbą klejową. Posadzka hali maszyny wydobywczej - terakotowa.

Plan. Budynek na planie prostokąta, podpiwniczony z wejściem od południa. Wewnątrz jednoprzestrzenny z komunikacją pionową w narożniku północno-wschodnim.

Bryła. Budynek prostopadłościenny przykryty dachem dwupołaciowym o niewielkim spadku. Od południa jedno, od północy dwukondygnacyjny.

Elewacje. Południowa elewacja czołowa (szczytowa) od strony szybu jednopółowa zryzalitowana na brzegach. W połowie wysokości przesłonięta poziomo rurami technologicznymi. Na osi elewacji, pod gzymsem poprowadzonym wzdłuż spadku dachu (wys. ok. 6 m), zamurowana rozeta. Nieco przesunięte (nie na osi) dwa otwory linowe: na wys. ok. 2.5 i 6.5 m. Widoczne ślady przebudowy - górny otwór pierwotnie nieco wyżej - związane jest to ze zmianą maszyny wydobywczej i przebudową systemu transportu pionowego w szybie "Lech". Dwa otwory drzwiowe, wypełnione stolarką drewnianą, plicinową: lewe dwudzielne, każde skrzydło podzielone na 6 pól, nad drzwiami trzyszybowe nadświetle, prawe jednoskrzydłowe, trójpółowe. Przy prawych drzwiach betonowe schody i barierka rurowa. Ściana boczna podzielona pionowymi lizenami na pola, w których umieszczono cztery duże okna, sklepione łukami pełnymi (nad nimi łukowe gzymsiki). W nich ślusarka o drobnym podziale, w górnej części rozetowym, w środkowej i dolnej ortogonalnym. Parapety ceglane. Elewacja południowa jednopółowa, dwukondygnacyjna. Pod dachem gzymś. Pod nim na osi elewacji rozeta. Na każdej kondygnacji dwa okna takie jak w ścianie bocznej. W połowie wysokości okien parteru elewacja przesłonięta rurami technologicznymi. Druga elewacja boczna (zachodnia) bliźniacza w stosunku do wschodniej.

Wyposażenie. Pierwotnie maszyna wydobywczą, bębnową, bliźniacza o stawidłach zaworowych firmy Friedrich Wilhelmshütte AG. Mülheim, rok budowy 1890, ciśnienie robocze 8 atm., moc maszyny parowej 350 KM, prędkość jazdy 8/ 14 m/ sek. Obecnie (od ok. 1975 r.) maszyna wydobywczą o napędzie elektrycznym z nośnikiem liny typu Koepe.

Instalacje. wodno-kanalizacyjne, elektryczne i c.o.

14. Kubatura ok. 1980 m ³	15. Powierzchnia użytkowa ok. 126 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne Maszynownia - maszyna wyciągowa szybu "Lech"	17. Użytkowanie obecne Maszynownia - maszyna wyciągowa szybu "Lech"
18. Prace budowlane i konserwatorskie Budynek maszynowni utrzymał oryginalny kształt bryły, planu i oraz elewacji. Dokonano wymiany pokrycia dachu (ok. 1975 r.) zastępując deskowanie i papę na lepiku eternitem.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan techniczny obiektu dobry. Stropy, ściany osłonowe, podciągi stalowe w stanie dobrym. Nieliczne braki w oszkleniu oraz w wypełnieniu ceglanym ścian. Instalacje techniczne sprawne. Maszyna wydobywcza sprawna, użytkowana.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Maszynownia stanowi istotny składnik szerszego zespołu szybu "Lech" o wybitnych walorach historycznych, technicznych, architektonicznych i krajobrazowych. To modelowe rozwiązanie budynku maszynowni z końca XIX w. Objąć ochroną prawną - wpis do rejestru zabytków. - utrzymać bryłę i elewacje budynku - dopuszcza się zmiany programu użytkowego budynku, demontaż maszyny wyciągowej, adaptację obiektu do nowych zadań - wszelkie prace konserwatorskie, remontowe, adaptacyjne prowadzić w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Akt koncesyjny szybu "Lech", w: Dział Mechaniczno-Energetyczny (szybowy) KWK "Nowa Ruda" w Słupcu.

24. Uwagi różne

Patrz: Karta ewidencyjna zespołu szybu "Lech" oraz wskazanych tam obiektów.

22. Bibliografia

- S. Januszewski, Zabytki Techniki Dolnego Śląska, ODZ, Warszawa 1988
- S. Januszewski, T. Szpineter, J. Dobesz, Zabytki techniki w górnictwie Zagłębia Dolnośląskiego, w: Raporty Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1980, mnps, cz. III.
- Zabytki techniki górniczej Zagłębia Dolnośląskiego pod red. Stanisława Januszewskiego, Wałbrzych 1988

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

patrz: pkt. 22 - Raporty...; także w zbiorach Inst. Hist. Arch., Szt. i Techniki PWR.

25. Opracował: Program komputerowy karty - Word for Windows - BSIDZT S. Januszewski

tekst   Monika i Jacek Gancarz 21 styczeń 1995 r.

plany, rysunki   Monika i Jacek Gancarz 21 styczeń 1995 r.

zdjęcia fotogr.   dr Stanisław Januszewski 15 październik 1995 r.

miejsce przechowywania negatywów   BSIDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Nr 1 - dokumentacja rysunkowa

Nr 2 - dokumentacja fotograficzna

1. Miejscowość

NOWA RUDA

2. Obiekt Szyb "Lech"

MASZYNOWNIA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna (verte)

1. Elewacja płn. i fragment zach., neg. 300/798/1

2. j.w., fragment płn. i wsch., neg. 300/799/2

3. Elewacja wsch. - otwory okienne, neg. 300/810/1

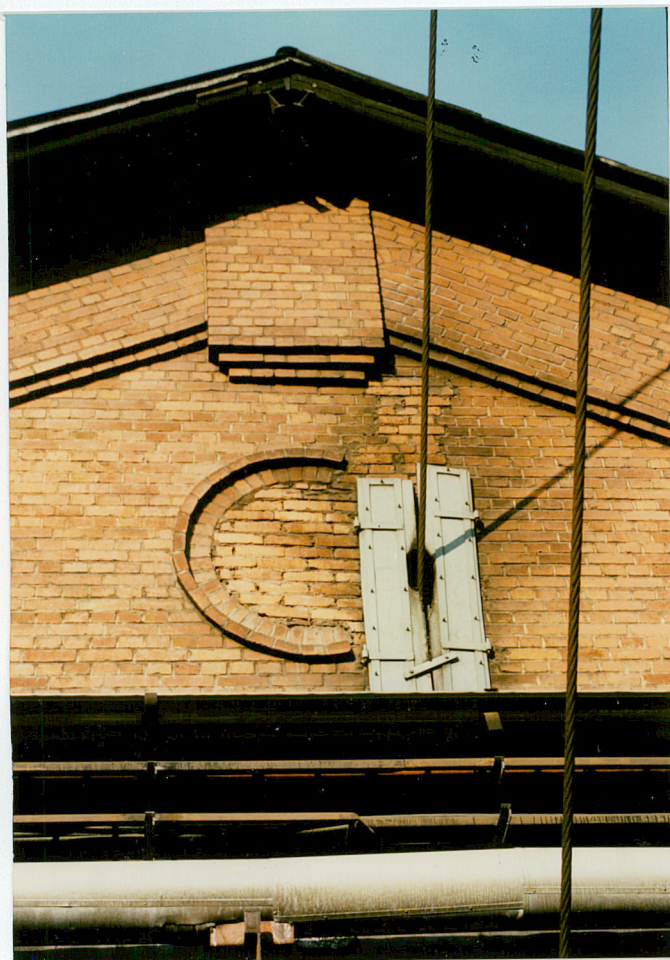

Wkładkę założył Monika Gancarz 21 styczeń 1995 r.

Miejsce przechowywania negatywów

BSIDZT S. Januszewski

4. Fragment elewacji szczytowej, pld.,
neg. 300/809/5

5. Wejście do maszynowni (od pld.), neg. 300/809/4

6. j.w., stolarka drzwi, neg. 300/809/3